

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 9, 2014

[Назад](#)

[Головна](#)

УДК 339.444

I. С. Уварова,

здобувач кафедри міжнародних економічних відносин Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

СТРУКТУРНІ ЗРУШЕННЯ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В КРАЇНАХ ПІВНІЧНОЇ ЄВРОПИ

Iryna S. Uvarova,

graduate student of The Department of International Economic Relations, V.N. Karazin National University of Kharkiv

STRUCTURAL CHANGES OF LABOR MIGRATION IN THE NORDIC COUNTRIES

Стаття присвячена актуальній проблемі дослідження міграційних потоків в країнах Північної Європи в контексті подальшого інтеграції всередині ЄС. Виявлено, що значний притік або відтік іноземних робітників посилює потребу міжнародного співробітництва між країнами, визначає необхідність реформування соціальних інституцій, актуалізує питання вироблення довгострокових програм регулювання міграційних процесів у контексті глобалізації.

Проаналізовано динаміку трудової міграції країни Північної Європи. Виокремлено Норвегію і Швецію, як найбільш привабливі для мігрантів з Польщі та Естонії.

Доведено, що вплив фінансової кризи на потоки трудових мігрантів загальмував міграційні потоки в 2009 р для їхнього подальшого зростання, починаючи з 2011 р.

Ідентифіковано, що відкриття спільного ринку праці в Європі представляє нові можливості для ефективного розподілу праці, для зменшення спадів у виробничих процесах, для пом'якшення фіскальних наслідків демографічного переходу, і для пом'якшення національних і регіональних циклічних коливань.

The article is devoted to the study of the problem of migration flows in the Nordic countries in the context of further integration within the EU. Revealed that a significant inflow or outflow of foreign workers increases the need for international cooperation between countries determines the need to reform social institutions, update issues develop long-term programs for regulating migration processes in the context of globalization.

The dynamics of migration Northern Europe. Pointed out in Norway and Sweden, as the most attractive for migrants from Poland and Estonia.

Proved that the impact of the financial crisis on migrant flows slowed migration flows in 2009 for their further growth since 2011 Identified that the discovery of a common labor market in Europe presents new opportunities for efficient allocation of labor to reduce declines in production processes to mitigate the fiscal impact of the demographic transition, and to mitigate the national and regional cyclical fluctuations.

Ключові слова: макроекономічна рівновага, циклічні коливання, соціальна економіка, стабільність, інфляція, дохід, регулювання міграційних потоків.

Keywords: macroeconomic balance, cyclical fluctuations, social economy, stability, inflation, income, management of migration flows.

Вступ. Наслідки світової фінансово-економічної кризи істотно вплинули на стан всіх національних економічних систем, які мають залежність від іноземної робочої сили. Значний притік або відтік іноземних робітників посилює потребу міжнародного співробітництва між країнами, визначає необхідність реформування соціальних інституцій, актуалізує питання вироблення довгострокових програм регулювання міграційних процесів у контексті глобалізації.

Для повноцінної економічної діагностики міграційних процесів в посткризовий період, доцільним є вибір найбільш розвинених країн Європи, які є найпривабливішими для мігрантів, зокрема це стосується країн Півночі Європи. В процесі створення інформаційного суспільства країни Північної Європи перетворилися на світових лідерів інноваційного розвитку, які більш активно фінансують сферу НДДКР, ніж інші промислово розвинені країни. Такий підхід дозволив країнам Північної Європи, зокрема Швеції, Норвегії і Данії досягти високих соціально-економічних показників. Разом з тим, участь в загальноєвропейських інтеграційних процесах відкриває трудові міграційні потоки до цих країн, що вимагає нових науково-методичних підходів до оцінки впливу цих процесів на макроекономічну рівновагу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед дослідницьких робіт вчених-економістів, що займалися проблемами міграції, зокрема в Північній Європі, слід виділити роботи О. Аслунда, Б. Брантсберга, Ц. Дустман, Дж. Фрідберг, Н. Хансен та інші.

Разом з тим, залишається без належної уваги пояснення факторів, які зумовлюють міграційні процеси в Північній Європі та порівняння фаз макроекономічної стабільності в країнах експортерів та імпортерів робочих мігрантів.

Ціль статті. Виявити зрушення в імміграційних потоках до країн Північної Європи під впливом соціально-економічних факторів

Виклад основного матеріалу. Загальний ринок праці країн Північної Європи сформувався з 1954 р. і вже протягом 60 років він сприяє необмеженій мобільності робочої сили між країнами цього регіону. Протягом десятиліть інтегрований ринок праці підняв загальну зайнятість в регіоні Північних країн шляхом згладжування асиметричних шоків попиту на робочу силу, яка виступає в якості важливого стабілізуючого елементу макроекономічних коливань.

Країни Північної Європи того часу характеризувалися високопродуктивною соціальною економікою і адекватно високим життєвим рівнем, а також не менш високим рівнем розвитку демократії і це незважаючи на далеко не ідеальні і кліматичні умови, і бідність природних ресурсів.

Стабільність економіки країн Північної Європи пояснюється, на нашу думку, трьома основними чинниками:

– прогнозування економічної рівноваги на найближчу перспективу (тенденції в сфері зайнятості, темпи зростання інфляції і стан зовнішнього та внутрішнього платіжних балансів);

– контроль за капіталовкладеннями, їх цілями та обсягами;

– розподіл ресурсів серед населення, вирівнювання можливостей кожної людини.

Соціальна орієнтація сприяє розвитку наукоємного експорту, так як вона дозволяє розширити внутрішній попит на інноваційні товари високої якості, які, утвердившись на внутрішньому ринку, потім знаходять собі дорогу і на світовий ринок. Експорт з Скандинавських країн і Фінляндії наукомісткої продукції машинобудування відрізняється більш високою зовнішньоторговельною ефективністю, ніж експорт виробів з низькою часткою доданої вартості. Це допомагає отримувати на світовому ринку технологічну ренту, яка набагато перевершує природну ренту, отримувану при експорті палива і сировини.

В свою чергу наукомісткий експорт, збільшуючи доходи від зовнішньої торгівлі, допомагає підтримувати функціонування соціальної держави. Високий попит на багато інноваційні товари підтримується завдяки цілеспрямованій діяльності держави, що виділяє значні кошти на закупівлі товарів і послуг, пов'язаних з існуванням системи безкоштовної освіти, медичного обслуговування, різних соціальних служб, що діють при муніципалітетах.

Згідно з розрахунками Європейської комісії за 2013 р Швеція, Данія і Фінляндія є лідерами інноваційного розвитку в ЄС. Інноваційна спрямованість економічного розвитку набуває цілком конкретні прояви у виробництві та житті суспільства в країнах Північної Європи, де здійснюється переведення енергетики, транспорту та обробної промисловості на сталий розвиток[1].

У Швеції була розроблена державна п'ятнадцятирічна програма по звільненню економіки від вуглеводневої залежності До 2020 г. Нині ця країна помітно випереджає за ступенем розвитку «зеленої енергетики» та «зеленого транспорту» середні показники по ЄС. Тільки протягом 30 років частка нафти в енергобалансі Швеції скоротилася з $\frac{3}{5}$ до $\frac{1}{5}$, а частка поновлюваних джерел енергії зросла до $\frac{1}{4}$, в ЄС - тільки 6%, ще приблизно $\frac{1}{5}$ припадає на атомну енергію. Як джерела для вироблення біопалива в Швеції використовуються відходи лісової, деревообробної, харчової промисловості, підприємств громадського харчування і т. д [2].

Міграційним потокам властива циклічність і зменшення тиску на заробітні плати та ціни під час бумів в приймаючій країні, в той час як надання можливості працевлаштування в інших країнах для постраждалих від рецесії в домашніх умовах.

Але нещодавно розширення спільного ринку праці ЄС також принесло нові проблеми. У той час як загальний «Північний» ринок праці до 2004 р. був представлений відкритими кордонами між країнами з досить схожими рівнями заробітної плати та соціального забезпечення з 2007 р. розширення ЄС означало, що загальний ринок в даний час включає країни, які сильно відрізняються по цих параметрах. Відкриття кордонів запустило процес нерегульованої трудової міграції між країнами, що характеризуються величезними відмінностями в економічних умовах і являє собою досить унікальний макроекономічний експеримент.

Велика зарплата і соціальне страхування між північноєвропейськими країнами і новими членами ЄС - в поєднанні з регулюванням, що забезпечує рівність з прав соціального страхування - означає, що ефективні коефіцієнти заміщення можуть бути дуже високими, особливо, коли переваги зібрані в країнах Північної Європи, а споживчі витрачають кошти на Сході ЄС [1].

З теоретичної точки зору, в таких умовах мотивація праці буде ослаблена, і економічні вигоди від перебування в країні призначення після закінчення терміну дії трудових контрактів може бути незначним.

На рис. 1 представлена динаміка зміни трудової міграції до Півночі Європи.

В період між 2003 і 2008 рр., в цілому імміграція з нових держав-членів у скандинавському регіоні збільшилася з 8000 до 58000 осіб на рік [3].

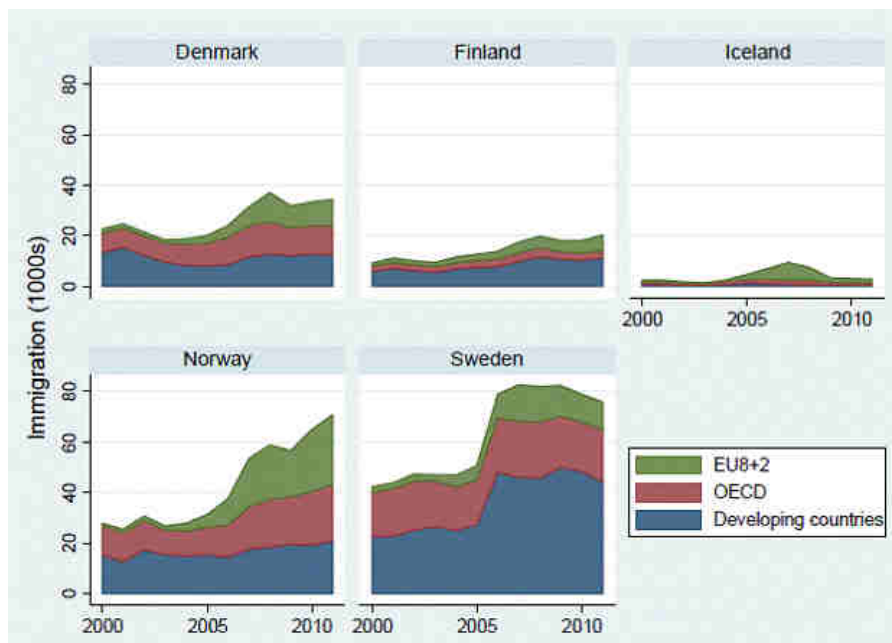

Рис. 1. Динаміка потоків трудових мігрантів до країн Північної Європи [4]

Характерною особливістю є уповільнення міграційних процесів до країн Скандинавії відразу після кризи, однак і значне зростання відновилося вже 2010 року і продовжує зростати по теперішній час.

Загальна частка іммігрантів у населенні також значно зростає в Північних країнах, особливо в Норвегії, Швеції та Ісландії (принаймні, аж до фінансової кризи), де доля іммігрантів в структурі населення в 2011 році була між 12 і 15% (рис. 2).

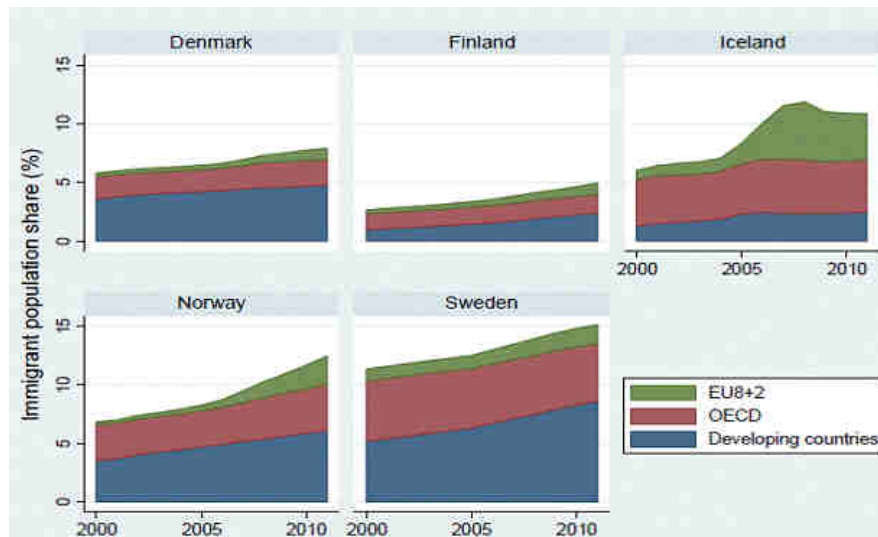

Рис. 2. Частка іммігрантів в структурі населення в країнах Північної Європи за основними регіонами походженнями [3]

Фінляндія є важливим винятком з цієї тенденції з часткою міграційного населення в 2011 р. нижче за 5%. З урахуванням великих притоків зі Східної Європи з 2004 року, частка населення з країн, що приєднуються зростає в усьому регіоні Північних країн. Проте, за винятком Ісландії, мігранти з країн, що розвиваються є найбільшою групою з 2011 р. з часткою населення в межах від 2% в Фінляндії до 6% у Норвегії [3].

Слід зазначити, що Норвегія відрізняється від більшості країн Північної Європи тим, що тут активні імміграційні процеси стали бурхливо розвиватися відносно недавно - та й в цілому вона все ще продовжує залишатися самою малонаселеною країною в світі. Але буквально за пару десятків років кількість іноземних іммігрантів на території Норвегії так значно зросла, що на сьогоднішній день досягає відмітки в сім відсотків (по відношенню до загальної кількості людей, що проживають в країні).

Норвегія – держава, в якій відносно недавно почалися імміграційні активні процеси. Приблизно семи відсотків від населення у Норвегії становлять іммігранти. Законодавство Норвегії видає дозвіл на в'їзд не всім іноземцям, а тільки деяким категоріям. Це можуть бути біженці, близькі родичі громадян Норвегії, а також спеціалісти затребувані в країні.

У Норвегії професійна еміграційна політика є ліберальною. Норвежцям потрібні у різних галузях висококваліфіковані фахівці. Робота в Норвегії дає шанс для висококваліфікованих фахівців стати повноправними громадянами держави.

Для іноземців існує ряд умов при яких, може бути видано дозвіл на роботу. Кандидат обов'язково повинен мати від норвезької компанії запрошення на роботу. Якщо це все є, то все одно, імміграційні норвезькі служби, будуть проводити попередній аналіз, що полягає в дійсній необхідності запрошення громадянина іншої держави на роботу.

Якщо всі перевірки пройдено й експерти дали позитивну відповідь, то іноземцю дадуть візу. З отримання візи іноземець може отримати, через три роки перебування в Норвегії, вид на проживання.

Багато хто з них іммігрували з країн колишнього СРСР. Норвегія приваблює для іноземців сприятливими соціальними і економічними умовами проживання. Країна є найбільшим виробником паливних ресурсів (нафти і газу) в Західній Європі і розташовує великим нафтовим фондом. До того ж тут дуже низькі навіть порівняно з успішними західноєвропейськими країнами показники безробіття (3%) і інфляції (3%). Сьогодні показник ВВП Норвегії є найвищим у світі [5].

Імміграційне законодавство Норвегії надає можливість імміграції на територію країни кільком категоріям іноземних громадян: біженцям із зон військових дій або громадянам, які у себе на батьківщині піддавалися жорстоким переслідуванням з боку уряду, близьким родичам громадян Норвегії, а також іммігрантам, які в'їжджають за професійною програмою (в цьому випадку обов'язковою умовою є надання запрошення норвезьким роботодавцем) [2].

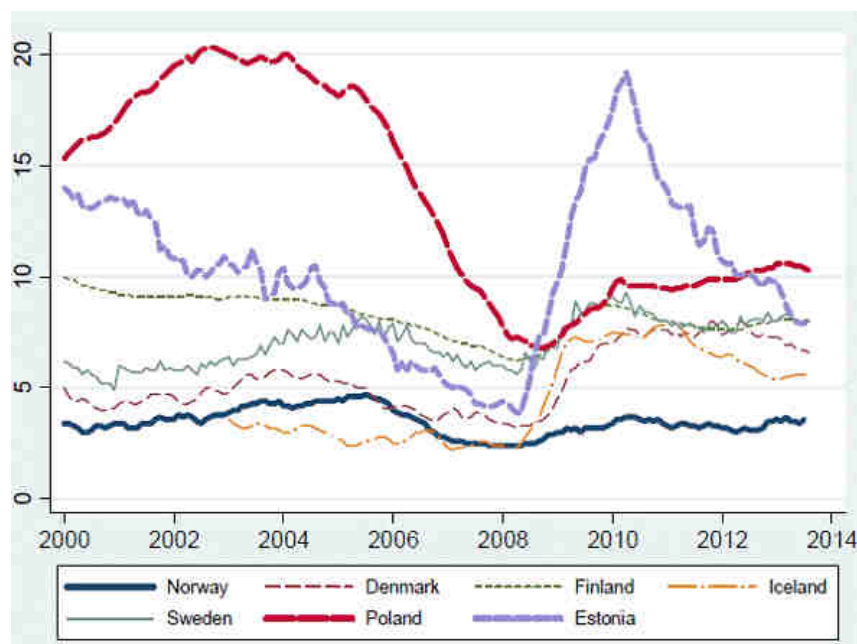

Рис. 3. Рівень безробіття в країнах Північної Європи, Польщі та Естонії, січень 2000-липень 2013 [4]

Щоб дати загальне уявлення про стан ринків праці протягом відповідного періоду, на рис. 3 ми показуємо останні дані щодо безробіття в кожній зі скандинавських країн і в двох основних країнах-експортерах трудових мігрантів – Польщі та Естонії.

Між 2004 р. і початком фінансової кризи восени, було загальне скорочення і сильна збіжність у рівні безробіття між сімома країнами. У період після кризи, зростання безробіття спостерігається в усіх країнах, але в більш високих рівнях в нових країнах-членах ЄС, ніж у Скандинавії.

Висновки. Таким чином, відкриття спільного ринку праці в Європі представляє нові можливості для ефективного розподілу праці, для зменшення спадів у

виробничих процесах, для пом'якшення фіскальних наслідків демографічного переходу, і для пом'якшення національних і регіональних циклічних коливань. Проте, в короткостроковій перспективі інтегрований ринок також представляє деякі політичні та економічні проблеми. Особливу занепокоєність викликає, що великі відмінності між країнами в заробітній платі та стандартів соціального страхування може чинити тиск на існуючі соціальні державні інститути.

Заробітна плата в інших країнах може спотворити міграційні потоки і послабити стимули трудових мігрантів залишатися в продуктивній зайнятості в довгостроковій перспективі на батьківщині. Це робить новий європейський ринок праці специфічним у порівнянні із скандинавським ринком праці зразка 60-70-х рр. Разом з тим, сприяння необмеженій трудовій мобільності між країнами ЄС підвищує сукупний обсяг виробництва в регіоні Північних країн в умовах посткризового відновлення та ставить перед дослідниками нові задачі.

Література.

1. Bratsberg B., O. Raaum, K. Roed Labour Migrant Adjustments in the Aftermath of the Financial Crisis / Discussion Paper No. 8291 [Electronic resource]. – Access mode http://www.lusem.lu.se/media/ed/seminar_papers/bratsberg_migrant_adjust_140408.pdf
2. Making Sweden an Oil-Free Society [Electronic resource]. – Access mode <https://sweden.se/eng/Home/Society/Sustainability/Reading/The-road-to-Swedens-oil-free-future/>
3. OECD International Migration Statistics [Electronic resource]. – Access mode <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MIG>
4. OECD harmonized series [Electronic resource]. – Access mode <http://www.oecd.org/ehs/templates/>
5. Изменения в миграционной политике Норвегии [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.eursa.eu/node/1444>

References.

1. Bratsberg, B. Raaum, O. and Roed, K. (2014), "Labour Migrant Adjustments in the Aftermath of the Financial Crisis", Discussion Paper No. 8291, available at: http://www.lusem.lu.se/media/ed/seminar_papers/bratsberg_migrant_adjust_140408.pdf (Accessed 29 August 2014).
2. Official site of Sweden (2014), "Making Sweden an Oil-Free Society", available at: <https://sweden.se/eng/Home/Society/Sustainability/Reading/The-road-to-Swedens-oil-free-future/> (Accessed 29 August 2014).
3. OECD (2014), "International Migration Statistics", available at: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MIG> (Accessed 29 August 2014).
4. OECD (2014), "OECD harmonized series", available at: <http://www.oecd.org/ehs/templates/> (Accessed 29 August 2014).
5. Reiersen, T. (2014), "Changes in migration policy in Norway", available at: <http://www.eursa.eu/node/1444> (Accessed 29 August 2014).

Стаття надійшла до редакції 15.09.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"